

СТАЦЬ ЛІТВІНАМ І БЫЦЬ ІМ

развагі да
перапісу
2009

А.Д. ММІХ - 2009

Меньск - Літоўскі

СТАЦЬ ЛІТВІНАМ І БЫЦЬ ІМ

развагі да
перапісу
2009

A.D. MMIX - 2009

Меньск-Літоўскі

1009 - 2009

Літве 1000 год!

Millenium Litwy!

Стаць Літвінам і быць ім: развагі да перапісу 2009 г., А.Стральцоў-Карвацкі;
Меньск-Літоўскі, 2008. - 24 с.

© ТЭКСТ **А.Стральцоў-Карвацкі**

Кароткі гістарычны экскурс

У дзяржаўным сэнсе найменне Літва здаўна адносіцца таксама і да тэрыторыі Беларусі. Вялікая колькасць сённяшніх беларусаў, пераважна на захадзе Краю, але і ня толькі, аж да пачатку XX стагоддзя называлі сябе Літвінамі. Тэрміны Беларусь і Беларусы навязаны нашаму Краю расейскай адміністрацыяй у пачатку XIX стагоддзя. Беларусь з'яўляецца адной з пераемніц Вялікага Княства Літоўскага. На нашых землях паўстала вялікая дзяржава ВКЛ, аб'яднаўшы ў XV стагоддзі раней асобныя княствы-землі: Наваградзкае, Полацкае, Смаленскае, Турава-Пінскае, Гарадзенскае і інш.

У этнагенэзе Беларусаў-Літвіноў удзельнічалі славянскія і балцкія плямёны: полацкія, пскоўскія, смаленскія крывічы, тураўскія дрыгавічы, частка палескіх валынянаў, падляскія яцвягі, прусы з Прусіі, дайнава і ўрэшце племя Літва. З пляменных назваў перамагла назва Літва, даўшы сваё імя аб'яднанай і цэнтралізаванай дзяржаве – Вялікаму Княству Літоўскаму, дзе наша мова мела статус дзяржаўнай. На ёй былі напісаны ўсе Літоўскія Статуты (канстытуцыі) 1528, 1566 і 1588 гг., на ёй вялася канцылярыя ВКЛ – Літоўская Мэтрыка, каралеўскія, вялікакняскія і прыватныя адміністрацыйныя і судовыя акты.

Менавіта ў адной з першых сталіц ВКЛ – Наваградку каранаваліся на караля першы кароль Літвы – Міндоўг. Назвы вёсак і мястэчак: Літва, Літвіны, Літвяны, Літвянцы, Літоўка, Літавец, Літоўчыкі, Літоўск, Літоўшчына, Літоўцы, Літвічы, Літвін, Літвінава, Літвінкі, Літвінчычы, Літвінаўка, Літвякі і інш. рассяяны па ўсёй тэрыторыі сённяшняй Беларусі і там, дзе калісьці даходзілі межы ВКЛ.

Актуальны стан

У сённяшнім грамадстве вельмі важным пытаньнем ёсьць самаазначэньне чалавека. Шматлікія культурныя плыні нясуць свае хвалі з розных краін і кантынэнтаў, а чалавеку ў Нашым Краі неабходна заставацца самім сабой. У брашуры прадстаўлены развагі, чаму сьвядомасьць жыхароў Рэспублікі Беларусь нагэтулькі размытая і не прыводзіць да яснай самаідэнтыфікацыі.

Перш за ўсё паглядзім, якім чынам чалавек набывае дадзеную сьвядомасьць, бо, вядома, што яна яму не даецца цалкам ад нараджэньня. Увогуле, самасьвядомасьць, у тым ліку і нацыянальная, – гэта **пачуцьцё асобнасьці** адносна іншых, якое фармавалася такімі нацыятворчымі фактарамі як: сымбалі, мова, крэўныя вузы, адносіны да культурнай спадчыны, тэрыторыі і нацыянальны характар. Заўжды пераможны ўплыў на самасьвядомасьць аказвае веравызнаньне, якое для праўдзівага верніка зьяўляецца найвышэйшай катэгорыяй зямскага сьвету. Пачуцьцё нацыянальнай сьвядомасьці асабліва праяўляецца ў крызысных сытуацыях, калі патрэбныя супольныя дзеянні дзеля агульнаразумелага добра народу.

Задамо пытаньне, ці наш народ знаходзіцца сёння ў крызыснай сытуацыі? Паводле папярэдняга вызначэньня – хіба не, бо ня бачна моцнага праяўленьня нацыянальнай сьвядомасьці. У той жа час відавочнае праяўленьне сьвядомасьці сацыяльнай. Ці можа сацыяльная сьвядомасьць замяняць нацыянальную? Так, можа, і прыклады таму былі ў гісторыі. Гэтак у сярэднявеччы, абсалютная большасьць сялян у Эўропе ня мела выражанай нацыянальнай сьвядомасьці, але паўсюдна акрэсьлівала сябе як людзей “простых”, “тутэйшых”, адрозных ад “паноў”, хаця ў той жа час гэтыя сяляне мовілі ўласьцівай ім мясцовай мовай і можна было б іх трактаваць як асобную

этнічную групу.

У гэтых разважаньнях мы павінны таксама прымаць пад увагу і складанасьць, якую накладвае на наш рэгіён культурна-рэлігійны падзел. Яна праяўляецца ў тым, што крэўныя вузы ў нашым рэгіёне не заўжды аўтаматычна перакладаюцца на самаазначэньне ў нацыянальным сэнсе, а ў мяшаных сем'ях гэтае самаазначэньне становіцца пытаньнем асабістага, сьвядомага выбару чалавека. Нават у выпадках, калі сямейная сытуацыя здаецца не пакідае сумневаў адносна нацыянальнага самаазначэньня, агульная культурная сытуацыя, кан'юнктура ды іншыя фактары могуць аказаць пераможны ўплыў на вынік гэтага самаазначэньня.

Менавіта таму і ёсьць асаблівы сэнс у напісаньні дадзенай працы дзеля Нашага Краю, дзе часта вызначэньне ўласнай сьвядомасьці ёсьць актам волі, а не даецца аўтаматычна звыш.

Ці найменьне “Беларус” адпавядае жыхарам Нашага Краю?

Прычынай, чаму мы пачынаем адкрытыкі найменьня “Беларус” ляжаць навідавоку. Калі ўважлівей прыглядзецца да людзей, што гэтак сябе акрэсьліваюць і пазнаёміцца з дастатковай іх колькасцю выяўляецца наступны факт. Гэтае найменьне ня мае іншых аб’ядноўваючых характарыстык апроч тэрытарыяльнай і дзяржаўна-грамадзянскай прыналежнасці. Толькі ў такім сэнсе і толькі сёння назвай Беларус можна карэктна акрэсьліць усіх жыхароў Рэспублікі Беларусь.

Калі ў папярэднім разьдзеле мы давалі паняцце самасьвядомасці, то ўзгадвалі пры гэтым, што апроч тэрыторыі павінны існаваць і іншыя фактары: сымбалі, мова, крэўныя вузы, адносіны да культурнай спадчыны і нацыянальны характар. Атрымліваецца, што паводле гэтых іншых фактараў насельніцтва РБ выказвае шырокую разнастайнасць, у якой нярэдка прысутнічаюць узаемавыключныя погляды. Найбольш відавочнымі зьяўляюцца сымбалі і мова. Адна частка тых, хто называе сябе Беларусамі прызнаюць сваімі гэрб “Пагоню” і бел-чырвона-белы сыцяг, другой бліжэй камуністычна-масонская сымболіка “сталінскай выпечкі”. Частка сённяшніх Беларусаў сьвядома ці несьвядома размаўляе на беларускай мове, альбо дыялектах да яе набліжаных. У той жа час большасць беларускага насельніцтва буйных гарадоў ставіцца да гэтай мовы і яе будучага лёсу, мякка кажучы, абыхава.

Адносіны да культурнай спадчыны таксама фіксуюць істотныя падзелы. Тут сытуацыя нават больш складаная, чым з сымбаламі, бо прысутнічаюць два і больш поглядаў. Для адных сваёй зьяўляецца клясычная расейская культура, якая грунтуецца на расейскай літаратуры XIX веку. Сярод моладзі і сярэдняга пакаленьня пераважае

Ці найменьне “Беларус” адпавядае жыхарам Нашага Краю?

прыхільнасьць да расейскай культуры пералому XX-XXI стагодзьдзяў у іх папулярным і вульгарна-турэмным кшталтах.

Большасць Беларусаў, якія акрэсьліваюць сябе як сьвядомыя, адчуваюць моцную прыхільнасьць да народнай культуры, якая ў жывым варыянце, нажаль, вымірае разам з сацыяльна-дэмаграфічнымі зьменамі, якія закранулі сяло, і існуе ў рэканструаваным варыянце, прадстаўленым прафэсійнымі фальклёрнымі калектывамі. Частка сьвядомых Беларусаў ня хочучы абмяжоўваць сябе выключна гэтай пост-сялянскай культурай мае дзьве магчымасьці для выбару: а) сучасная касмапалітычная заходняя культура (ці антыкультура – як каму больш да спадабы); б) шляхэцка-арыстакратычная культура Вялікага Княства Літоўскага (ВКЛ) і Рэчы Паспалітай. Асноўная маса ідзе шляхам а), паколькі ён не патрабуе вялікіх высілкаў у рэалізацыі падобнага тыпу культуры і толькі нешматлікая меншасць спрабуе ажывіць і рэканструаваць сярэднявечную і сармацкую культуру нашых продкаў.

Ёсьць урэшце і трэцяя група жыхароў нашай краіны, якія ўважаюць сябе за Палякаў і якім шляхэцка-арыстакратычная культура былога ВКЛ зьяўляецца роднай.

Водле веравызнаньня падзел сучасных Беларусаў з дакладнасьцю акрэсьліць нельга. Прычынай гэтаму доўгі пэрыяд камунізму, які нібы “замарозіў” і згладзіў існаваўшыя на пачатку XX ст. падзелы. Тым ня менш для практыкуючых – якія наведваюць царкву альбо касьцёл штонядзелі – вернікаў, што складаюць прыкладна 5-10% насельніцтва, такія падзелы відавочныя.

Аб нацыянальным характары можна было б разважаць вельмі доўга, адзначым толькі, што так званая “талерантнасьць” ёсьць нічым іншым, як страхам перад канфрантацыяй, якую можа выклікаць ад-

крыцьцё праўды аб узаемавыключных фундаментах, на якіх сёння трымаецца “афіцыйная і неафіцыйная беларуская сьведомасьць”. На нашу думку фундаментам гэтай “талерантнасьці” ёсьць пост-бізантыйская мэнтальнасьць большасьці насельніцтва. У бізантынізме не існуе дакладнага вызначэньня паняцьцяў, а рэзкае аддзяленьне духовага і сьвецкага жыцьця стварае паралельны рэлігійны сьвет. У гэтым сэнсе шырока распаўсюджанымі зьяўляюцца паводзіны, што ўяўляюць сабой спарадычнае практыкаваньне некаторых формаў пабожнасьці без уплыву на рэальныя паставы і рэальнае жыцьцё ў сьвеце згаданых асобаў. У выніку большыня Беларусаў – постбізантыйцаў ставіцца да іншых “талерантна”, што можна таксама трактаваць як абьякаваньне. Але пад узьдзеяннем розных фактараў, у тым ліку і вонкавых, гэтая група асуджана на размываньне і разыходжаньне ў лягерах з канкрэтна ідэнтыфікаванымі каштоўнасьцямі, што вельмі марудна, але адбываецца сёння.

Мяркуем, што гэтага дастаткова для азнаямленьня чытачоў з актуальна існуючымі прычынамі нашай крытыкі найменьня Беларус. У той жа час неабходна прывесць таксама прычыны гістарычных крытыкі гэтага найменьня. Вось жа хаця найменьне Беларус не адлюстроўвае складанай рэчаіснасьці грамадства нашага краю, але яшчэ больш не адпавядае яму ў гістарычным сэнсе.

Найменьне Беларус паходзіць натуральна ад назвы краю – Беларусь. Гэтая назва была прынесена на землі паміж Дняпром і Нёмнам штучна, пры канцы XVIII стагодзьдзя дзеля таго, каб абгрунтаваць далучэньне гэтых земляў да Расейскай Імпэрыі. Да гэтага моманту назва Беларусь вандравала па тэрыторыях сённяшняй Пскоўшчыны, Цьвершчыны і Смаленшчыны, але ніякім чынам не датычыла тэрыторыяў, што ўваходзяць у Рэспубліку Беларусь. Трэба адзначыць, што назва Русь, якая ёсьць часткай назвы Беларусь ад даўняга часу, менавіта ад сканчэньня існаваньня Кіеўскай Русі, ня

носіць характару дзяржаўна-тэрытарыяльнага, але толькі рэлігійна-цывілізацыйны. У Вялікім Княстве Літоўскім Русіны існавалі, але выключна ў значэньні рэлігійным, цывілізацыйным. У сэнсе дзяржаўным маскоўскія ўладары прынеслі ім назву Беларусь толькі пры канцы XVIII стагодзьдзя.

Чаму ж ня Русь, але Беларусь? Назва Беларусь добра ўкладаецца ў агульную канцэпцыю адзінства ўсіх “людзей рускай цывілізацыі”, да якіх, паводле аўтараў гэтай канцэпцыі, належаць Вялікаросы, Маларосы і Беларусы. Менавіта на гэтым грунтуецца ўся канцэпцыя Заходнерусізму, якую надзвычай няўдала перанялі беларускія адраджэнцы канца XIX – пачатку XX стст.

Наш Край – Літва

Літва – гістарычна укшталтаваная супольнасьць, якая пачаткова складалася са славянскіх і балцкіх групаў, аб'яднаных сталай геа-палітычнай неабходнасьцю супрацьстаяння пагрозам з захаду, усходу і поўдня, а таксама агульнадзяржаўнай традыцыяй. Вынікам гэтага працэсу стала ўтварэньне палітычнага народу – шляхты Літвы.

Шляхта Літвы напрыканцы свайго канчатковага ўкшталтаваньня як стану амаль цалкам прыняла каталіцкую веру, што і сёньня зьяўляецца важным элементом сьвядомасьці Літвінаў.

Працэсы XIX стагодзьдзя прывялі да заняпаду пазыцый палітычнага народу, у выніку чаго супольнасьці Літвінаў не ўдалося на пачатку XX стагодзьдзя аднавіць сваю дзяржаўнасьць у гістарычных межах. Але ідэя Літвы засталася!

Яна праявілася напрыканцы XX стагодзьдзя, калі разам з заняпадам СССР узьнікла і была агучана ідэя Балта-Чарнаморскай Супольнасьці дзяржаў. Нажаль з прычыны несувымернасьці палітычнага працэсу ў асобных частках былога ВКЛ гэтая ідэя да сёньня не знайшла свайго ўвасабленьня. Але, мы – прыхільнікі ідэі – Літвіны – духоўныя нашчадкі шляхты і мяшчанаў ВКЛ ёсьць і мы павінны гуртавацца.

На сёньня можна вылучыць наступныя групы, якія да гэтай ідэі ў той ці іншай ступені адклікаюцца:

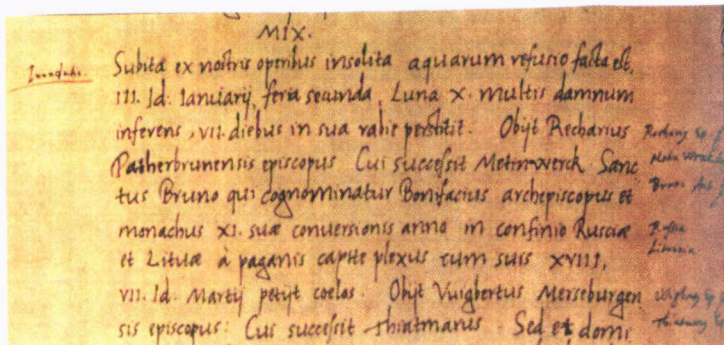
- Літвіны – Летувіны культуры балцкай;
- Літвіны культуры польскай;
- Літвіны культуры рускай (беларускай).

Няма нічога дзіўнага ў тым, што Літвіны ў лінгвістычным сэнсе нагэтулькі шматаблічныя. Гэта натуральны вынік існаваньня нашай сярэднявечнай дзяржавы – Вялікага Княства Літоўскага, якая была дзяржавай шматэтнічнай. **Літвіны ў першую чаргу нацыя палітычная.**

Цывілізацыя Літвы - Лацінская Цывілізацыя

2009 год значны вялікай датаю – 1000-годзьдзем першай згадкі ў пісьмовых крыніцах найменьня **Літва** (у лацінскім запісе **Litua**). Яе фіксацыя ў нямецкіх Квэдлінбургскіх Аналах паўстала з трагічнай нагоды забойства вядомага прапаведніка, магдэбургскага каноніка і місыйнага біскупа, апостала – **Бруна з Квэрфурту** (каля 970 – 09.03.1009) – **Хрысьціцеля Літвы**. Спроба пашырыць хрысьціянства сярод прусаў і яцвягаў скончылася забойствам сьвятога Бруна і яго 18 спадарожнікаў.

Яны загінулі **на мяжы Літвы і Русі** 9 сакавіка 1009 г. Пасьля апостал Бруна быў абвешчаны сьвятым і яго ўспамін адзначаецца Каталіцкай Царквой 15 верасня. Вышэй - фрагмэнт Квэдлінбургскага летапісу, у якім першы раз згадваецца назва **Літва**.

Міндоўг - першы Кароль Літвы, які прыняў каталіцкую веру. Каранаваны ў **1253 г. у Наваградку**.

Дзякуючы Міндоўгу Літва першы раз займела паўнаважную суб'ектнасьць у сэнсе міжнароднага права тагачаснай Эўропы.

Апошнія дасьледваньні сьведчаць, што кароль Міндаўг, які разам з сынамі быў забіты, **ніколі не выракаўся каталіцкай веры**, як сьцьвярджалася дагэтуль.

Цывілізацыя Літвы - Лацінская Цывілізацыя

Маці Божая Астрабрамская - галоўная патронка Літвы.

Вострая Брама, збудавана ў XVI ст., у пэрыяд эпохі Адраджэньня. У 1671 г. манахі кармэліты із суседняга касьцёла сьв.Тэрэзы будуюць у вежы капліцу для абраза Маці Божай Міласэрнасьці, які вядомы сваімі цудамі.

У капліцы вісіць удзячная інтэнцыя маршалка Польшчы, але з паходжаньня Літвіна Юзэфа Пільсудскага са словамі: **“Дзякуй Табе Маці за Вільню!”**

Сьвяты Казімер Каралевіч (1458 - 1484) - патрон Літвы, вядомы цудам дапамогі літоўскаму войску ў 1518 г. пры абароне Полацка. Горад быў абкужан Пы

больш як 10 тыс. маскоўскага войска, зь якім быў асабіста Вялікі Князь Маскоўскі Васіль III. На дапамогу месту выправіліся толькі 2 тыс. жаўнераў пад кіраўніцтвам князёў Гаштольда і Баратынскага. З-за разьліву наша войска не магло пераправіцца праз Дзьвіну. **І раптам зь неба зьявіўся маладзён, апрануты ў белае, на белым кані.** Заахвочваючы рыцараў ён скочыў у раку, каб іншыя пайшлі за ім. Менавіта тут была гэтак патрэбная мялізна. Пасьля пераправы, літоўскае войска нечакана напала на непрыяцеля, які кінуўся наўцёкі. Места і замак былі абаронены. Адважны маладзён недзе зьнік, і ніхто яго больш ня бачыў. Тады прыйшла здагадка, што гэта быў сьвяты Казімер.

Цывілізацыя Літвы - Лацінская Цывілізацыя

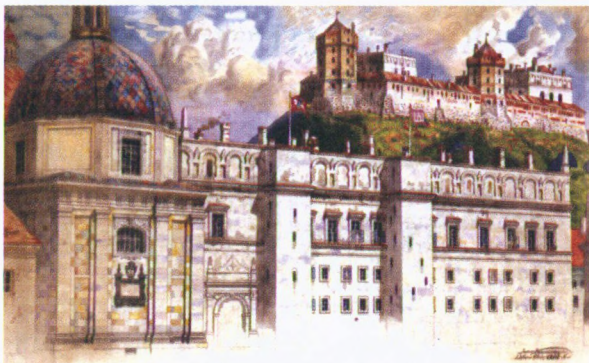

III Літоўскі Статут, прыняты за панавання караля Жыгімонта Вазы, у **1588 г.**, галоўным укладальнікам якога зьяўляўся канцлер Вялікага Княства Літоўскага Леў Сапега. Статут дзейнічаў да **1840 г.**, калі яго дзеянне прыпыніў цар Расеі Мікалай I.

III Літоўскі Статут ёсць дасканалым на свой час кодэксам дзяржаўнага, адміністрацыйнага і крымінальнага права.

Аднаўленьне дзеяння ў абноўленай форме III Літоўскага Статуту створыць неабходную правую базу для прынцыповай зьмены заканадаўства Краю ў кірунку лацінскай цывілізацыі.

Палац Вялікіх Князёў Літоўскіх - вялікакняская сядзіба і сымбаль улады Вялікіх Князёў у сталічным месцы Вільні. Выгляд паводле стану на пачатак XVII ст. Палац быў **збудаваны** на пачатку XIX ст. расейскімі ўладамі, згодна з ідэяй зьнішчэньня сымбальна ўлады ВКЛ. Зараз знаходзіцца ў **стады аднаўленьня**.

Тадэуш Касьцюшка - Літвін, правадыр паўстаньня 1794 г. у абароне Канстытуцыі 3 Мая, якая вяртала Польшчы і Літве **спадчыннасьць каралеўскага і вялікакняскага трону**.

Тадэуш Касьцюшка трапіў у няволю, потым быў выпушчаны. Памёр у эміграцыі, у Швайцарыі.

Цывілізацыйныя крытэрыі Літвіншчыны

Паўным крытэрыем Літвіншчыны павінна стаць прыхільнасьць да лацінскай культуры і цывілізацыі. **Цывілізацыя – гэта мэтад су-польнага жыцьця**. Мэтад, які праяўляецца ў адносінах да пяці паняццяў:

- дабро;
- праўда;
- здароўе і дабрабыт;
- прыгажосць.

Літвіны маюць уласнае ўяўленьне ў гэтых паняццях, якое зьяўляецца вынікам шматвяковага досведу жыцьця. Сёньняшняя праблема палягае на тым, што ў выніку вайсковых і грамадзкіх канфліктаў XIX – XX стст. колькасная і маёмасная прадстаўленасьць Літвінаў у Краі катастрофічна зьменшылася. Адпаведна і культурная спадчына, якая засталася па старых Літвінах аказалася быццам бы незапатрабаванай.

Але гэта ня так. Частка старых Літвінаў, якая яшчэ жыве, мае просты страх да публічнай дэманстрацыі ўласнай культуры, існуючы ў меншасьці. Другая частка, да якой належыць у асноўным малодшае пакаленьне, інтуітыўна шукаючы свае карані, адчулі свойскасьць Літвіншчыны і сталі Літвінамі з выбару. Наша задача звязаць паміж сабой гэтыя дзьве групы і такім чынам забясьпечыць непарыўнасьць традыцыі.

На чым жа палягаюць паняцці Літвіншчыны?

Дабро

Для Літвіна Дабро – гэта Дабро, аб якім навучае Сьвятая Каталіцкая Царква - Касьцёл. Ня трэба гэтае паняцце разглядаць выключна ў

рэлігійным сэнсе. Дабро, аб якім навучае Каталіцкая Царква, мае дачыненне да ўсіх людзей, незалежна ад іх веравызнання. Вядома, Царква моліцца за тых, хто яшчэ не ўспрыняў Сьвятла нашай веры, але гэта ня значыць, што ёй абьякавы зямны лёс іншаверцаў ці няверуючых. У гэтым сэнсе Дабром для чалавека ёсьць жыць у згодзе з маральнымі законамі ў дастатковым для свайго стану дабрабыце.

Праблемы ўзьнікаюць тады, калі гэтая аб'ектыўная праўда не знаходзіць увасабленьня ў рэальным жыцці. У Рэспубліцы Беларусь найбольш яскрава гэта праяўляецца ў пытаннях абароны жыцця ад нараджэння да сьмерці і ўласнасьці.

Праўда

Праўдай зьяўляецца максымальна набліжанае, паводле людзкіх здольнасьцяў, паняцце аб рэчаіснасьці. Мы верым у тое, што чалавек, які сапраўды імкнецца пазнаць аб'ектыўную Праўду, у сілах яе пазнаць. Найбольш на перашкодзе гэтага пазнаньня стаяць разнастайныя зафальшаваныя гісторыі, якія дарэчы датычаць таксама нашага Імя Літвінаў і нашага Лёсу. Мы мусім даць праўдзівае сьведчаньне аб тым, кім мы ёсьць і што з намі адбылося. Пачынаючы ад канца XVIII ст., праз рэпрэсіі эпохі паўстаньняў XIX ст., рэпрэсіі сярэдзіны XX ст. у Катыні і ў Курапатах нас зьнішчалі! Але дзякуючы Богу мы выжылі і цяпер можам даць сьведчаньне аб сабе!

Здароўе і дабрабыт

Паняцце Здароўя ёсьць зразумелым для ўсіх. Адзінае на што трэба зьвярнуць увагу, гэта на тое, што паняцці ніжэйшага рангу ня могуць супярэчыць паняццям вышэйшага, гэта значыць, што нельга будаваць свайго здароўя і дабрабыту, адмаўляючыся ад Праўды.

Асабістая і нацыянальная гісторыя сьведчыць, што такі, выключна часовы, дабрабыт ніколі для чалавека сапраўднага Добра ня прыносіў.

Таксама агульна зразумелы сэнс паняцця Дабрабыту. Заўвагі датычаць толькі таго, што значыць дастатковы для свайго стану дабрабыт. Гутарка ідзе пра пэўнае натуральнае ўмеркаваньне. Ня ёсьць добрай сытуацыя, аб якой гаворыцца ў вядомай рускай казцы "Аб рыбаку і залатой рыбцы". Кепска для чалавека, калі яго маёмасны стан зьмяняецца рэзка. У большасьці выпадкаў чалавек да такой рэзкай зьмены аказваецца не гатовы: ні псыхічна, ні маральна. У той жа час, няма нічога кепскага ў памкненьні да павялічэньня свайго маёмаснага стану, галоўнае каб гэта адбывалася ў згодзе з вышэйшымі паняццямі: добром сваім і агулу, праўдай, здароўем іншых людзей і сябе самога. Гэта ёсьць наказ Божы і наказ Літвінаў!

Прыгажосьць

Прыгажосьць ёсьць паняццём, але ня можа быць наказам. Гэта значыць немагчыма патрэбу і ўяўленьне аб прыгожым накінуць камусьці штучна і сілай. Дасканалае ўяўленьне аб прыгажосьці зьяўляецца толькі ў працэсе выхаваньня. Але наказам ёсьць памкненьне да гэтай дасканаласьці. Літвіны чэрпаюць свайго ўяўленьня аб прыгажосьці з клясычных рымскіх уяўленьняў аб прапорцыях, а таксама з выяўленага здабытку каталіцызму. Найболей уласьцівымі нам стылямі зьяўляюцца: прота-рэнансанс, барока, нэаготыка і нэараманскі. Клясыцызм таксама займеў свой распаўсюд у Краі, нажаль, у часе заняпаду нашай дзяржаўнасьці. Тым ня меней, найбольш распаўсюджаны выгляд літоўска-польскага шляхэцкага двору ёсьць якраз клясыцыстычным. Таму ў гэтым пытаньні ня можна ўсталёўваць вельмі строгіх правідаў. Галоўнае, каб усё было з

густам! Менавіта **пачуцьцё густу** ёсьць даробкам нашай агульнай з французамі, італьянцамі, палякамі, аўстрыйцамі, харватамі і іншымі – **Лацінскай Цывілізацыі**.

Стаць Літвінам і быць ім!

Мы ведаем зараз, што значыць быць Літвінам, **але трэба ім стаць!** Дзіўная хіба думка, але зразумелая пры нашай гісторыі. У сёньняшнім часе шмат хто з жыхароў Рэспублікі Беларусь мае ў сабе літвінскія карані. Але праз сацыяльныя і дэмаграфічныя зьмены, яны парасьлі зельлем маскоўска-савецкага, туранска-бізантыйскага засеву. Зельле нагэтулькі закарэнілася ў нашу зямлю, што пытаньне стаіць аб самім нашым існаваньні. Альбо мы яго вырвем з сябе з каранямі і ачысьцім нашу глебу для роднай Літвіншчыны, ці занепадзем канчаткова ў туранскім багне.

Таму на першым месцы ёсьць дзеяслоў **Стаць**. Стаць Літвінам, а ўжо потым ім быць. Натуральна гэта не датычыць тых старых Літвінаў, якія імі ўжо ёсьць, але пераважная большасьць з нас Літвінамі паводле сваёй культуры яшчэ не зьяўляюцца. У нас ёсьць моцнае жаданьне быць Літвінамі, але для гэтага прыйдзеца пакласьці яшчэ шмат намаганьняў, каб адпавядаць годнасьці гэтага імя.

І першым крокам да вызваленьня з сецяў, накінутых маскоўска-туранскімі рэжымамі ёсьць вызначэньне і дэклярацыя Праўды аб сабе – мы ёсьць Літвінамі! Сёньня ёсьць выдатная магчымасьць засьведчыць аб гэтай Праўдзе. Улада Рэспублікі Беларусь абвесьціла аб правядзеньні перапісу насельніцтва. У пункце № 9 “Перапіснага ліста” ёсьць пытаньне аб нацыянальнасьці рэспандэнта. Нажаль гэтая ўлада не ўпісала туды, як адзін з адказаў “Літвін”, але мы можам зрабіць гэта самі, калі ў падпункце 5 № 9 “Другая” упішам ЛІТВІН. Гэта будзе сьведчаньнем таго, што – **МЫ ЛІТВІНЫ ЁСЬЦЬ!**

КОНФИДЕНЦИАЛЬНОСТЬ ГАРАНТИРУЕТСЯ ПОЛУЧАТЕЛЕМ ИНФОРМАЦИИ

УТВЕРЖДЕНО
Постановление
Министерства
статистики и анализа
Республики Беларусь
№ _____

ПЕРЕПИСНОЙ ЛИСТ

Форма 2Н

№ п. п. лица
(из п. 1 списка)

Фамилия, имя, отчество

1. Назовите, пожалуйста, дату Вашего рождения:
число _____ месяц _____ год _____
число истекших лет _____

2. Ваш пол: 1 ☐ мужской 2 ☐ женский

3. В каких родственных или других отношениях Вы состоите с лицом, записанным первым в домохозяйстве?
1 ☐ лицо, записанное первым в домохозяйстве 6 ☐ свекровь, свекор, теща, тесть 11 ☐ не родственник
2 ☐ жена, муж, сожительница, сожитель 7 ☐ невестка, зять
3 ☐ дочь, сын 8 ☐ бабушка, дедушка
4 ☐ мать, отец 9 ☐ внучка, внук
5 ☐ сестра, брат 10 ☐ другие степени родства, свойства

Для лиц в возрасте 15 лет и старше

4. Ваше брачное состояние:
1 ☐ никогда не состоял(а) в браке
2 ☐ состоял в зарегистрированном браке
3 ☐ состоял в незарегистрированном сожительстве
4 ☐ вдовец, вдова
5 ☐ разведен(а) официально
6 ☐ разведен(а) фактически

№ п. п. супруги(и)
Женщины(лицы)
(из п. 1 списка) _____

5. Место Вашего рождения:
1 ☐ Республика Беларусь
2 ☐ другая страна _____
укажите название

6. В этом городском поселении или сельской местности этого района Вы проживаете непрерывно с рождения?
1 ☐ да ☐ к вопросу 8 2 ☐ нет

6.1 Укажите период, когда Вы прибыли в данный населенный пункт:
1 ☐ до 2005 года ☐ к вопросу 8
2 ☐ с 2005 года по настоящее время (укажите: месяц, год) _____

6.2 Укажите место Вашего предыдущего жительства
1 ☐ Республика Беларусь
1 ☐ городское поселение _____
укажите тип и название городского поселения
2 ☐ сельская местность _____
укажите название района
2 ☐ другая страна _____
укажите название

7. Проживали Вы более 1 года в какой-либо другой стране с 2005 г. по настоящее время?
1 ☐ да 2 ☐ нет ☐ к вопросу 8

7.1 Из какой страны Вы прибыли в Республику Беларусь на постоянное место жительства?
укажите название _____

7.2 Укажите год и месяц прибытия:
_____ год _____ месяц

7.3 По какой причине Вы прибыли в Республику Беларусь на постоянное место жительства?
(укажите только одну основную причину)
1 ☐ работа 4 ☐ возвращение к месту жительства 6 ☐ поиск убежища
2 ☐ учеба 5 ☐ семейные обстоятельства 7 ☐ другая причина
3 ☐ создание семьи

8. Ваше гражданство:
1 ☐ Республика Беларусь
2 ☐ другая страна _____
укажите название
3 ☐ без гражданства

9. К какой национальности Вы себя относите?
(по самоопределению и желанию определяемого лица, для детей – по определению родителей)
1 ☐ белорус(ка) 5 ☐ другая _____
2 ☐ русско(я) 6 ☐ литов(ка) _____
3 ☐ поляк (полька) _____
4 ☐ украинц(я) 6 ☐ национальность не сообщен(а)

10. Ваш родной язык:
1 ☐ белорусский 3 ☐ другой _____
2 ☐ русский _____
укажите название языка

11. На каком языке Вы обычно разговариваете дома?
1 ☐ белорусский 3 ☐ другой _____
2 ☐ русский _____
укажите название языка

12. Другой(ие) язык(и), которым(и) Вы свободно владеете:
1 ☐ белорусский
2 ☐ русский
3 ☐ другой(ие) _____
4 ☐ не владею

Асобы і факты сьведчаць аб Літве

Зь лісту Папы Рымскага Інацэнта вялебным братам Мікалаю Рыскаму, Гэрману Дорпацкаму і Гэнрыку Эзэльскаму

«Spiritu exultante percipimus, quod inspirationis divine gratia faciente carissimus in Christo filius noster **Mindowe, rex Lithowie**, olim cum grandiosa infidelium multitudine existens in perfidie tenebris, se ad divini nominis gloriam regenerari fecit per unde gratiam baptismalis.»

У перакладзе: «З духовай радасьцю мы даведаліся, што з ласкі Богага натхненьня найдаражэйшы ў Хрысьце сын наш **Міндаў, кароль Літовіі**, будучы некалі ў цемры адступніцтва зь велізарным мноствам няверных, даў адраджэньне сябе ласкаю хроснай купелі на славу імя Богага.»

З песьні нашага Краю

У 1514 г. войскі ВКЛ мелі буйную перамогу пад часам гэтмана Астроскага над маскавітамі, а народная песьня, якая яе ўслаўляла сьведчыць: «Слава **Воршы** ўжо ня горша сярод **мест літоўскіх**».

Кіраўнік паўстаньня сьведчыць

Правадыр паўстаньня 1794 г. Тадэвуш Касьцюшка казаў: «Хіба **я не літвін**, Ваш зямляк, Вамі абраны? Каму павінен дзякаваць (за рэкамендацыю Брэскага сойма), калі не Вам? Каго павінен абараняць, калі не Вас і сябе самога?»

Менск таксама Літоўскі

Пісьменьнік, пачынальнік сучаснай беларускай літаратуры, **Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч «Літвоем»** лічыў **Менск**, у якім тады жыў.

Словы песьняра Літвы

Адам Міцкевіч свой неўміручы твор «Пан Тадэвуш» пачынае так:

*Літва! Ты як здароўе ў нас, мая айчына!
Што варта ты, ацэніць толькі той належным чынам,
Хто цябе страціў. Вось тваю красу жывую
Зноў бачу і апісваю, бо скрозь сумую.*

Адам Міцкевіч

Песьня Літоўскага Легіёну

Яшчэ адзін гэніюш польскай паэзыі Юльюш Славацкі напісаў «Песьню Літоўскага Легіёну» (пераклад на нашу мову пані Ганны Суднік-Матусэвіч):

*Litwa żyje! Litwa żyje!
Słońce dla niej błyszczy chwałą,
Tyle serc dla Litwy bije,
Tyle serc już bić przestało.
Nikt nas teraz nie obwini,
Nikt na świecie nia zapyta:
Czy jeszcze żyją Litwini?
Oto Pogoń nasza świta!*

*Літва жыве! Літва жыве!
І слонца шле ёй промні хвалы,
І столькі сэрц для Краю б'еца!
І столькі сэрцаў біцца перастала.
Нас ніхто цяпер не зьвінаваціць,
Нас ніхто цяпер не запытае:*

*Ці жывуць яшчэ Літвіны ў сьвеце?
Вось Пагоня нашая лятае!*

Кіраўнік паўстаньня 1863 г. - Літвін

«Кастусь» Канстанты Каліноўскі, які ніколі сябе Кастусём не называў зьяўляўся кіраўніком **Літоўскага** (не Беларускага !!!) Правінцыяльнага Камітэту ў часе паўстаньня 1863 г.

Лірнік Літоўскі

Польска-беларускага паэта **Ўладзіслава Сыракомлю** сучасьнікі называлі «**лірнікам літоўскім**».

Усходняя Беларусь - гэта таксама Літва

Пісьменьнік **Арцём Вярыга-Дарэўскі**, які нарадзіўся на **Лепельшчыне** і жыў у **Віцебску**, пісаў у сваім творы: «**Літва** - родная зямелька». Вядомы ягоны верш з красамоўнаю назваю «**Літвінам**, што запісаліся ў мой «Альбом», на разьвітаньне» (**1858**), у якім аўтар, між іншым, усклікаў: «Чый гэта голас? Гэты словы нашы, **браценькі-літоўцы**».

Сярэдняя Літва

Утварэньне **Сярэдняй Літвы** (*Litwa Środkowa*) са сталіцай у Вільні было спробай аднаўленьня ВКЛ, паводле канцэпцыі **Юзэфа Пілсудскага**, да якой павінны былі быць далучаны Паўночная Літва з цэнтрам у Коўні і Усходняя Літва з цэнтрам у Менску. Дзяржава Сярэдняя Літва існавала ў 1920-1922 гг. На яе сыягах былі Арол і Пагоня, а войска складала **Літоўска-Беларуская Дывізія**, якая складалася з жыхароў Віленшчыны і Меншчыны, на чале з гэнэралам **Люцыянам Жалігоўскім**.

Стаць Літвінам і быць ім: развагі да перапісу 2009 г., А.Стральцоў-Карвацкі;
Менск-Літоўскі, 2008. - 24 с.

Песьня Літоўскага Легіёну

Літва жыве! Літва жыве!

І слонца шле ёй промні хвалы,

І столькі сэрц для Краю б'ецца!

І столькі сэрцаў біцца перастала.

Нас ніхто цяпер не зьвінаваціць,

Нас ніхто цяпер не запытае:

Ці жывуць яшчэ Літвіны ў сьвеце?

Вось Пагоня нашая лятае!

Юльюш Славацкі